

การกำหนดสมัยของการยวขึ้นของสระในภาษาไทย*

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์**

สิริมาศ มาศพงศ์***

จักรภาพ เอี่ยมตะนุช****

พลวัฒน์ ไหลมหนู*****

อิสรภาพ ล้อรัตนไชยยังค์*****

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุสมัยที่เกิดการยวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทย เช่น ในคำว่า *เข้า น้ำ ไม้* และ *ได้ ฯลฯ* ซึ่งเดิมออกเสียงสระสั้นแต่ปัจจุบัน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ "การเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทย: นัยสำคัญต่อการสะกดคำในปัจจุบัน" ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ความเห็นในรายงานผลการวิจัยเป็นของผู้วิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: Pittayawat.P@chula.ac.th

*** นิสิตระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**** นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***** นิสิตระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***** นิสิตระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ออกเสียงสระยาว โดยใช้ข้อมูลการสัมผัสในงานเขียนร้อยกรองพจนานุกรมและข้อมูลจากเอกสารพรรณนาภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติในสมัยต่างๆ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 25 นอกจากนี้บทความยังได้อภิปรายปัจจัยที่ทำให้เกิดความสั้นยาว เช่น โครงสร้างพยางค์และบริบทการปรากฏอีกด้วย

คำสำคัญ: สัทวิทยาเชิงประวัติ; การยาวขึ้นของเสียงสระ; ภาษาไทย

Dating Vowel Lengthening in Thai^{*}

Pittayawat Pittayaporn^{**}

Sireemas Maspong^{***}

Jakrabhop Iamdanush^{****}

Ponlawat Laimanoo^{*****}

Isaraparb Lorattanachaiyong^{*****}

Abstract

This paper dates vowel lengthening in Thai, which affected words that originally had a long vowel such as *cʰa:wʰ* 'morning', *na:mʰ* 'water', *ma:jʰ* 'wood',

^{*} This article is part of a research project titled "change in vowel length: implications for current spelling," funded by the National Research Council of Thailand (NRCT) and the Thailand Research Fund (TRF). The content and views are those of the authors and do not necessarily reflect the views of NRCT and TRF

^{**} Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: pittayawat.p@chula.ac.th

^{***} Master's student, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

^{****} Doctoral student, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

^{*****} Master's student, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

^{*****} Master's student, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

and *da:³* 'to acquire'. Analysis of data from rhyming patterns in poetry, and from dictionaries and grammar books for foreigners shows that the vowel lengthening began in the late 24th century B.E. [ca A.D. 1850] and reached completion in the late 25th century B.E. [ca A.D. 1950]. Moreover, the paper also discusses factors that caused the change including syllable structure and the linguistic contexts in which the words occur.

Keywords: historical phonology; vowel lengthening; Thai

1. บทนำ

ภาษาไทยก็เช่นเดียวกับภาษาอื่นๆ ที่ใช้ระบบการเขียนแบบใช้อักษรแทนเสียง เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเขมร ฯลฯ ที่การสะกดและการออกเสียงมักไม่สัมพันธ์กันแบบหนึ่งต่อหนึ่ง กล่าวคือ รูปแบบการสะกดบางอย่างสามารถออกเสียงได้มากกว่าหนึ่งเสียง เช่น *เสลา* ออกเสียงเป็น *เส-ลา* หรือ *สะ-เหลา* ก็ได้ ขณะเดียวกันก็มีเสียงบางเสียงที่สามารถเขียนได้หลายแบบ เช่น *ใจ* *ใจ* *จัย* หรือ *ไจย* ต่างก็อ่านออกเสียงเหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีคำจำนวนมากที่เป็นข้อยกเว้นที่เสียงอ่านไม่เป็นไปตามตัวสะกด เช่น คำว่า *เมตร* อ่านออกเสียงวรรณยุกต์ตรี แม้ว่าตามอักษรวิไทยควรอ่านให้มีวรรณยุกต์โท (เหมือนคำว่า *เนตร*) ก็ตาม

เป็นที่น่าสังเกตว่า คำที่มีปัญหาในการสะกดจำนวนมากเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของสระ รูปสระบางรูปสามารถออกเสียงเป็นสระเสียงสั้นหรือสระเสียงยาวก็ได้โดยไม่สามารถบอกได้ว่าเพราะเหตุใด เช่น รูปสระ *-เ* ออกเสียงเป็นสระเสียงสั้นในคำว่า *เบา* และ *เข้า* เป็นต้น แต่ออกเสียงเป็นสระยาวในคำว่า *เข้า* และ *แก้ว* เป็นต้น รูปสระ *-อ* ออกเสียงเป็นสระเสียงสั้นในคำว่า *แก่น* และ *แข่ง* เป็นต้น แต่ออกเสียงเป็นสระยาวในคำว่า *แสน* และ *แป้ง* เป็นต้น ดังนั้นการจะเขียนและอ่านออกเสียงคำเหล่านี้ให้ถูกต้องจึงต้องอาศัยความจำเป็นหลัก

คำที่มีปัญหาดังกล่าวบางคำมีผู้อธิบายไว้ว่าเป็นคำยืมมาจากภาษาต่างประเทศ เช่น คำว่า *เทคนิค* (Danvivathana, 1981) แต่บางคำอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงคือ การยาวขึ้นของเสียงสระในอดีตแต่รูปเขียนปัจจุบันยังคงรักษาการสะกดคำแบบเดิมเอาไว้ เช่น คำว่า *แก้ว* ปัจจุบันออกเสียงเป็นสระเสียงยาว แม้รูปสระ *-เ* จะเป็นรูปสระเสียงสั้นซึ่งสอดคล้องกับการออกเสียงในภาษาดั้งเดิมซึ่งเป็นสระเสียงสั้น **kaw^B* มากกว่า ดังนั้นการสะกดคำว่า *แก้ว* จึงสะท้อนการออกเสียงดั้งเดิมก่อนเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระแต่ไม่สอดคล้องกับการออกเสียงในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการยาวขึ้นของสระในภาษาไทยอยู่น้อยมาก งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของเสียงสระในภาษาไทยมีเพียง Brown (1979b) Sarawit (1973, pp. 99-105) และ

Hartmann (1976b) เท่านั้น งานวิจัยเหล่านี้ล้วนเสนอว่าวรรณยุกต์และโครงสร้างพยางค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสั้นยาวของสระ แต่ก็ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าการยาวขึ้นและการสั้นลงของเสียงสระในภาษาไทยนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด และมีลักษณะการเกิดอย่างไร การศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยจึงทำให้เข้าใจพัฒนาการของภาษามากขึ้น อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง

หลักฐานเชิงประจักษ์นับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาภาษาตามแนวภาษาศาสตร์ แต่ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในอดีตโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์นั้นทำได้ยาก เพราะไม่สามารถนำเสียงต่างสมัยกันมาเปรียบเทียบกันโดยตรงได้ ต้องใช้วิธีการอนุมานจากข้อมูลเชิงประจักษ์ประเภทอื่นๆ วิธีการศึกษาวิธีหนึ่ง ซึ่งมักใช้ในการศึกษาภาษาที่มีระบบเขียน คือ การตีความจากเอกสารร่วมสมัยที่เป็นการพรรณนาภาษา เช่น ตำราไวยากรณ์และพจนานุกรม อย่างไรก็ตาม สำหรับภาษาไทย เอกสารที่มีการกล่าวถึงการออกเสียงอย่างตรงไปตรงมาที่เก่าที่สุดเท่าที่พบในปัจจุบัน คือ *Grammatica linguae Thai* (Pallegoix, 1850) และ *ศัพท์พจนานุกรมภาษาไทย* (Pallegoix, 1854) ซึ่งเพิ่งจัดพิมพ์ขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 เท่านั้น และเอกสารในสมัยในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 เช่น *A Siamese-English dictionary* (Michell, 1892) และ *English-Siamese pronouncing handbook* (McFarland, 1900) ก็ไม่ได้ให้รายละเอียดการออกเสียงสั้นยาวไว้อย่างแม่นยำและสม่ำเสมอ ดังนั้นการศึกษาการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประเภทอื่นเป็นหลักฐานประกอบด้วย

ข้อมูลอีกประเภทหนึ่งที่สามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระคือข้อมูลสัมผัสในงานเขียนร้อยกรอง เนื่องจากร้อยกรองมีการกำหนดผังสัมผัส (rhyme scheme) ที่ชัดเจน เราจึงสามารถบอกได้ชัดเจนว่าคำใดออกเสียงเหมือนกับเสียงใด กล่าวคือ คำที่สัมผัสกันได้ย่อมมีสระเดียวกัน ขณะเดียวกันคำที่ไม่สามารถสัมผัสกันได้แม้จะมีพยัญชนะท้ายเหมือนกันก็ย่อมเป็นคำที่มีสระต่างกัน Barber (1997) ศึกษาสัมผัสของคำในร้อยกรองภาษาอังกฤษคริสต์ศตวรรษที่ 16 และค้นพบว่าคำในกลุ่ม *meat* และคำในกลุ่ม *mate* เป็นคำที่สัมผัสกัน ซึ่งแสดงให้เห็น

เห็นว่าคำทั้งสองมีสระเหมือนกันคือ /e/ นอกจากนี้ในการสืบสร้างระบบเสียงภาษาจีนสมัยเก่า (Old Chinese) (Baxter & Sagart, 2014) พบว่าคำในกลุ่ม *qin* 侵 และคำในกลุ่ม *dong* 冬 ไม่สัมผัสกันในวรรณคดีชื่อจิง (Shijing 詩經) จึงเสนอว่าคำว่าทั้งสองกลุ่มมีเสียงพยัญชนะท้ายต่างกันคือ *-m และ *-ŋ ตามลำดับ สำหรับภาษาไทย Bickner (1991) ศึกษาสัมผัสในลิลิตพระลอและพบว่าคำที่สะกดด้วย ไ- และคำที่สะกดด้วย ใ- ไม่สัมผัสกัน จึงเสนอว่าเสียง *-aj และ *-au ยังไม่รวมเป็นเสียงเดียวกันในสมัยอยุธยาตอนต้น งานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลคำสัมผัสในงานเขียนร้อยกรองเป็นข้อมูลที่สามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงได้ แต่การจะตีความข้อมูลประเภทนี้ให้น่าเชื่อถือจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทย โดยศึกษาจากข้อมูลสัมผัสในงานเขียนร้อยกรองและเอกสารร่วมสมัยที่เป็นการพรรณนาภาษา ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยเกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24-25 ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะข้อมูลสมัยอยุธยาตอนต้นถึงปัจจุบันเท่านั้น จะไม่นำจารึกสุโขทัยมาเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการศึกษา เพราะอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรอยุธยาไม่พัฒนาการคู่ขนานกันในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-20 จึงเป็นไปได้ว่าประชากรของทั้งสองอาณาจักรอาจจะพูดคนละภาษากัน (Brown, 1979a) เหตุผลอีกประการหนึ่งคือระบบการเขียนไทยปัจจุบันไม่ได้พัฒนามาจากระบบการเขียนสุโขทัยโดยตรง ดังจะเห็นได้จากการที่อักษรไทยสุโขทัยและอักษรไทยปัจจุบันเป็นอักษรคนละชุดกัน (Danvivathana, 1981; อิงอร สุพันธุ์วณิช, 2550)

2. ความสั้นยาวของสระในภาษาไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน

ความสั้นยาวของสระคือค่าระยะเวลาของสระที่มีความแปรปรวน (contrast) ในภาษา กล่าวคือ คำที่มีบริบทเหมือนกันทุกประการยกเว้นความสั้นยาวของสระอาจมีความหมายที่แตกต่างกันได้ (กาญจนา นาคสกุล, 2545) เมื่อมองจากมุมมองภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ความสั้นยาวของสระในหลายๆ ภาษาเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาภายหลัง เช่น เสียง *-u และ *-i ในภาษาออสโตรนีเซียนดั้งเดิม เมื่อตามด้วยพยัญชนะ

ท้าย **q* และ **j* จะกลายเป็นสระยาว /u:/ และ /i:/ ในภาษามอแกน (Pittayaporn, 2005) เป็นต้น

ระบบสระในภาษาไทยปัจจุบันมีลักษณะเด่นประการหนึ่ง คือ ความเด่นชัด (robust) ของความสั้นยาวของสระ โดยมีหน่วยเสียงสระถึง 18 หน่วยเสียง ซึ่งประกอบด้วยเสียงสระสั้นยาวถึง 9 คู่ ดังจะเห็นได้จากคู่เทียบเสียง เช่น กัน /kan/ และ กาน /ka:n/ เป็นต้น ถึงแม้ว่าความสั้นยาวของสระจะมีความสำคัญยิ่งในระบบเสียงภาษาไทย แต่ความเปรียบต่างระหว่างหน่วยเสียงสระสั้นยาวแต่ละคู่ก็ไม่ได้มีความเด่นชัดเท่ากัน ในขณะที่สระสั้นยาวบางคู่สามารถหาคู่เทียบเสียงได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็มีสระบางคู่ที่แทบไม่มีคู่เทียบเสียงเลย เช่น คู่สระหน้าระดับล่าง /ɛ/-/ɛ:/ สระบางคู่ก็ไม่สามารถหาคู่เทียบเสียงได้เลย เช่น คู่สระหลังระดับล่างห่อปาก /ɔ/-/ɔ:/ และคู่สระหลังระดับกลางไม่ห่อปาก /ɤ/-/ɤ:/ (กาญจนา นาคสกุล, 2545)

สาเหตุที่สระบางเสียงในภาษาไทยปัจจุบันไม่สามารถหาคู่เทียบเสียงได้ เป็นเพราะภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai)¹ ไม่ได้มีความเปรียบต่างด้านความสั้นยาวของสระครบทุกเสียง โดยมีคู่สระสั้นยาวที่แท้จริงเพียง 4 คู่ คือ มีเพียงสระสูง **ɰ*, **ɰ̃*, **u*, **ũ*, **ɯ* และ **ɯ̃* และสระต่ำ **a* และ **ã* เท่านั้น สระกลางมีเพียงสระสั้น **e* **ɛ* และ **o* ไม่มีหน่วยเสียงสระกลางเสียงยาวที่คู่กัน ส่วนสระระดับต่ำ

¹ ภาษาไทยจัดเป็นภาษาในกลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ ร่วมกับภาษาตระกูลไทอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ภาษาลาว ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทดำ ภาษาไทขาว ภาษาไทลื้อ เป็นต้น ภาษาในกลุ่มนี้สันนิษฐานว่าพัฒนามาจากภาษาดั้งเดิมเดียวกัน เรียกว่า ภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม มีผู้สืบสร้างภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมไว้ต่างๆ กัน ได้แก่ Li (1977) Sarawit (1973) Brown (1979b) Jonsson (1991) และ Pittayaporn (2009) นอกจาก Jonsson ที่เสนอว่าภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมไม่มีความแตกต่างด้านความสั้นยาวของสระ แล้วนักวิจัยที่เหลือต่างเห็นตรงกันว่าภาษาดังกล่าวมีความเปรียบต่างด้านความสั้นยาว ในบทความนี้จึงเลือกใช้การสืบสร้างตามข้อเสนอของ Pittayaporn (2009) เป็นหลัก เนื่องจากเป็นงานวิจัยล่าสุดที่สืบสร้างระบบเสียงภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมอย่างเป็นระบบ

จะมีเฉพาะสระยาว *๕: และ *๖: เท่านั้น โดยไม่มีหน่วยเสียงสระสั้นที่คู่กัน (Li, 1977; Sarawit, 1973; Pittayaporn, 2009)

3. การเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทย

การเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยเป็นประเด็นที่ยังมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก นักภาษาศาสตร์ในอดีตรวบรวมเสียง (merger) ของพยัญชนะในพัฒนาการจากภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) มาเป็นภาษาไทย เช่น Diller (1988, 1991) และ Suwatee & Kullavanijaya (1976) หรือการเปลี่ยนแปลงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทย ปัจจุบัน เช่น Teeranon (2002, 2007) และ Pittayaporn (2007) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเสียงสระโดยตรงมีจำนวนน้อยมาก เช่น พุทธชาติ ธัญชยานนท์ (2536) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยเท่าที่สืบค้นได้มีมาตั้งแต่ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 25 แต่ยังมีจำนวนไม่มากนักและยังไม่ลุ่มลึกเท่าที่ควร งานประเภทแรกเป็นงานที่ศึกษาระบบเขียนภาษาไทย ถึงแม้งานประเภทนี้จะไม่ได้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวโดยตรงแต่ก็มีข้อค้นพบที่สำคัญต่อการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทย งานประเภทที่สองเป็นการศึกษาความสั้นยาวของสระในภาษาไทยจากมุมมองภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยโดยตรง

งานวิจัยประเภทแรกมุ่งศึกษาระบบเขียนและการสะกดคำในภาษาไทย มีงานวิจัยที่สำคัญ คือ Haas (1943) และ Danvivathana (1981) การศึกษาทั้งสองเห็นพ้องกันว่า การออกเสียงคำในภาษาไทยที่มีปัญหาการสะกดคำในเรื่องความสั้นยาวของสระนั้นเกี่ยวข้องกับเสียงวรรณยุกต์และโครงสร้างพยางค์ กล่าวคือ คำที่สะกดด้วยรูปสระ -แ- และ -อ และมีเสียงนาสิก /m, n, ŋ/ และเสียงเลื่อน /j, w/ เป็นพยัญชนะท้าย จะออกเสียงสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์นั้น แต่เงื่อนไขดังกล่าวเป็นเพียงแนวโน้มเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีคำอีกจำนวนหนึ่งซึ่งสะกดด้วยรูปสระเสียงสั้นแต่ออกเสียงเป็นสระเสียงยาว เช่น น้ำ /na:m⁴/ เข้า /c'a:w⁴/ เท้า /t'a:w⁴/ ไม้

/ma:j⁴/ เจ้า /ca:w³/ และ เป้ล่า /pla:w²/ คำเหล่านี้มักมีเสียงวรรณยุกต์ตรี ถึงแม้ว่างานวิจัยเหล่านี้จะได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยโดยตรงแต่ก็ชี้ให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับคำที่มีหน่วยเสียงสระบางหน่วยเสียงเท่านั้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าวรรณยุกต์และโครงสร้างพยางค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการยาวขึ้นและการสั้นลงของเสียงสระในภาษาไทย และที่สำคัญที่สุดคืองานในกลุ่มนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการยาวขึ้นของเสียงสระได้เกิดขึ้นแล้วก่อนพุทธศตวรรษปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ศึกษาการอ่านออกเสียงคำเหล่านี้แต่ศึกษาการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยจากมุมมองภาษาศาสตร์เชิงประวัติ Sarawit (1973) เสนอว่าคำที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระ เช่น **cawC*>เจ้า /ca:w³/ **maf*> ไม้ /ma:j⁴/ เป็นคำยืมจากภาษาไทยถิ่นใต้ข้อเสนอนี้คล้ายกับข้อเสนอของ Brown (1965, 1979b) และ Hartmann (1976a) แต่ต่างกันที่งานวิจัยเหล่านี้อธิบายว่าการยาวขึ้นของเสียงสระน่าจะเกิดจากปัจจัยภายในภาษาเอง อย่างไรก็ตามนักวิจัยทุกคนเห็นตรงกันว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบสม่ำเสมอ กล่าวคือ ไม่ได้เกิดขึ้นกับคำทุกคำที่มีลักษณะตรงตามเงื่อนไข

จะเห็นได้ว่ายังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยโดยใช้ระเบียบวิธีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์และตีความหลักฐานเชิงประวัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มียานวิจัยใดที่ระบุสมัยอย่างชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อใด การศึกษาการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยในการวิจัยนี้จึงจะเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่จะนำข้อมูลสัมผัสร้อยกรองและข้อมูลพจนานุกรมและตำราภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติมาใช้วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การวิจัยนี้จะไม่นำการสะกดคำมาพิจารณา เนื่องจากการสะกดคำที่พบในต้นฉบับพิมพ์อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามการสะกดมาตรฐานปัจจุบันทำให้ไม่ตรงกับการสะกดในต้นฉบับเดิม

4. ระเบียบวิธีวิจัย

สิ่งแรกที่สำคัญที่สุดในการศึกษาการกำหนดสมัยที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยคือการระบุคำที่ผ่านการยาวขึ้นของเสียงสระแล้ว ดังนั้น การวิจัยนี้จึงจะเลือกเฉพาะคำพยางค์เดียวที่ปัจจุบันออกเสียงด้วยสระเสียงยาวแต่ในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่มีผู้สืบสร้างไว้ออกเสียงเป็นสระเสียงสั้นหรือคำที่รูปเขียนปัจจุบันเป็นสระเสียงสั้นแต่ออกเสียงยาว² จากเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ได้คำที่ต้องการศึกษาเพื่อระบุสมัยที่เกิดการยาวขึ้นทั้งสิ้น 15 คำ ได้แก่ เชา หนาว ไม้ ใต้ ใต้ ไหว ให้ หนาว เก้า เกล้า ข้าว เจ้า เท้า และ เปลา³ บทความนี้มุ่งศึกษาสมัยที่เกิดการยาวขึ้นของสระในภาษาไทยโดยใช้หลักฐานที่แตกต่างกัน 2 ประเภท ได้แก่ งานเขียนร้อยกรองและ ตำราไวยากรณ์และพจนานุกรม ซึ่งมีวิธีการและการพิจารณาข้อมูลที่แตกต่างกัน

4.1 ค้นหา ร่องรอยการเปลี่ยนแปลงจากงานเขียนร้อยกรอง

งานขั้นตอนนี้เป็นการคัดเลือกรายการเขียนร้อยกรองเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ 1) เป็นงานเขียนประเภทร้อยกรองที่มีฉันทลักษณ์ชัดเจน 2) สามารถระบุปีเกิดของผู้แต่งได้ค่อนข้างแม่นยำ และ 3) มีการตีพิมพ์เผยแพร่ ข้อมูลงานเขียนร้อยกรองจะแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ยุคราชอาณาจักรอยุธยาตอนต้น ยุคราชอาณาจักรอยุธยาตอนกลาง และยุคราชอาณาจักรอยุธยาตอนปลาย ส่วนงานเขียนสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์จะแบ่งเป็นช่วงละ 50 ปี เริ่มนับตั้งแต่ พ.ศ.2301 จนถึง พ.ศ.2500 เหตุที่ไม่ศึกษางานเขียนที่ผู้แต่งเกิดหลัง พ.ศ.2500 นั้น เนื่องจากผลงานของ Haas (1943) และ Noss (1964) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าได้เกิดการสั้นลงและการยาวขึ้นของเสียงสระอย่างเต็มที่แล้ว

เมื่อคัดเลือกรายการเขียนที่จะใช้เป็นข้อมูลได้แล้ว ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลโดยจัดเก็บข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่บันทึกไว้มาสังกัด

² คำว่า เหนาว และ ข้าว เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนตามเสียงขึ้น โดยเคยมีรูปเขียนเป็นเสียงสั้นว่า เหน่า และ เช้า มาก่อนตามลำดับ

³ ดูการสะกดคำปัจจุบันและเสียงอ่านปัจจุบันเทียบกับคำในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมได้ในภาคผนวก

(extract) คู่คำที่สัมพันธ์กันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สัมผัส เช่น โคลงสี่สุภาพต่อไปนี้จะสกัดคู่คำที่สัมพันธ์กันได้เป็น 3 คู่ ได้แก่ (ผล, คน) (ผล, ตน) และ (บ้า, หน้า)

เยียดแก่ชีพนี้	นิศผล
นับว่าตัวเป็นคน	คู่บ้า
บเห็นลูกกับตน	ตนอย่า เป็นเลย
ตายจูงพลันเห็นหน้า	ลูกแก้วทั้งสอง

(ลิลิตพระลอ)

ในการวิเคราะห์สัมผัส ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ร้อยกรองแต่ละเรื่องแยกกัน ยกเว้น เอกสารประเภทวารสารหรือรวมกวีนิพนธ์ เช่น *สตรีสาร* และ *ปณิธานกวี* เป็นต้น จะถือเป็นเอกสารหนึ่งชิ้นเป็นข้อมูลหนึ่งชุด หากพบว่าคำที่ต้องการศึกษาคำใดสัมผัสกับคำที่มีเสียงสระดั้งเดิมเป็นเสียงยาวบ่อยครั้ง แสดงว่าคำนั้นเกิดการยาวขึ้นแล้ว ทั้งนี้ในการอ้างถึงคำในข้อมูลสัมผัสจะเรียกชื่อตามการออกเสียงเดิมก่อนเกิดการสั้นลงหรือยาวขึ้น เช่น คำในกลุ่ม (am) หมายถึง คำทุกคำที่ในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมหรือในภาษา ต้นทางคำยืม (donor language) ออกเสียง /-am/ เช่น จำ ย่ำ ถั่ว คำ จำ ธรรมชาติ สัม(มา) รวมถึงคำว่า น้ำ ซึ่งได้เกิดการยาวขึ้นและปัจจุบันออกเสียงเป็น /a:m/

4.2 ค้นห่าร่องรอยการเปลี่ยนแปลงจากตำราไวยากรณ์และพจนานุกรม

ร่องรอยในตำราไวยากรณ์และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติที่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการระบุสมัยที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยมี 2 ประเภท ได้แก่ คำอธิบายระบบเขียนภาษาไทย และการกำกับเสียงอ่านของคำภาษาไทยด้วยอักษรโรมัน หลักฐานประเภทแรกสามารถตีความได้ค่อนข้างตรงไปตรงมา หากเอกสารระบุว่าคำที่สะกดด้วยรูปสระสั้นออกเสียงไม่ตรงกับรูปเขียนก็เป็นหลักฐานที่ดีว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้ว ส่วนหลักฐานการถ่ายทอดเสียงอ่านนั้นต้องวิเคราะห์ระบบการถ่ายทอดเสียงของเอกสารแต่ละชิ้นก่อนว่ามีการแยกเสียงสั้นเสียงยาวอย่างเป็นระบบชัดเจนหรือไม่ และถ่ายทอดเสียงแม่นยำเพียงใด หากเอกสารฉบับนั้นถ่าย

ถอดเสียงสระสั้นและยาวแตกต่างกันอย่างเป็นระบบและแม่นยำ จึงจะสามารถใช้เป็นหลักฐานในการระบุสมัยที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระได้

4.3 สรุปสมัยที่เกิดการยาวขึ้น

เมื่อได้ผลการวิเคราะห์สัมผัสร้อยกรองและเอกสารประเภทตำราไวยากรณ์ และพจนานุกรมแล้ว จึงนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกันเพื่อระบุสมัยที่เกิดการยาวขึ้นของสระในภาษาไทย ทั้งนี้ข้อมูลทั้งสองชุดอาจให้ผลการวิเคราะห์ที่ต่างกันได้ เนื่องจากข้อมูลทั้งสองประเภทมีธรรมชาติไม่เหมือนกัน สมัยที่ได้จากการวิเคราะห์ตำราไวยากรณ์ และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติ น่าจะมาก่อนสมัยที่ได้จากการวิเคราะห์สัมผัสร้อยกรอง เพราะการประพันธ์ร้อยกรองมักใช้ภาษาที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยมและบางครั้งเป็นการแต่งด้วยฉันทลักษณ์ที่อิงรูปเขียนไม่ใช่เสียงพูด ดังนั้น หากข้อมูลทั้งสองชุดให้ผลไม่ตรงกัน จะยึดผลจากการวิเคราะห์ตำราไวยากรณ์และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติเป็นหลัก

5. การระบุสมัยที่เกิดการยาวขึ้นจากข้อมูลสัมผัสร้อยกรอง

จากการศึกษารูปแบบการสัมผัสในร้อยกรองแต่ละสมัย พบว่ามีบางสมัยที่ต่อเนื่องกันที่สามารถจัดเป็นช่วงเวลาเดียวกันได้ จึงได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

5.1 สมัยอยุธยาตอนต้นจนถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.1833-2231)

สมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.1893-2072) เป็นช่วงแรกที่พบงานเขียนประเภทร้อยกรอง มีปริมาณข้อมูลร้อยกรองให้เลือกนำมาใช้เป็นตัวแทนภาษาไทยไม่มากนัก ส่วนสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2163-2231) ปรากฏงานเขียนร้อยกรองเป็นจำนวนมาก

ทั้งสองสมัยมีข้อมูลผู้แต่งและปีเกิดของผู้แต่งไม่ชัดเจนนักมีเพียง โคลงทศรภสสอน
พระราม เท่านั้นที่ปรากฏปีเกิดของผู้แต่งชัดเจน⁴

ตารางที่ 1

คู่สัมผัสของคำที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระใน ลิลิตโองการแข่งน้ำ

คำ	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	คู่สัมผัส	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	จำนวนครั้ง
เกล้า	*klaw ^C	เจ้า	*caw ^C	3
		เผ้า	-	1
เจ้า	*caw ^C	เกล้า	*klaw ^C	3
		เข้า	*xaw ^C	1
		เล่า	-	1
		เหง้า	*hɣaw ^C	1
ไ้	*ʔdaj ^C	ไ้	*tau ^C	1
		ไ้	*taj ^C	1
ไ้	*tau ^C	ไ้	*k'rau ^C	1
		ไ้	*ʔdaj ^C	1
ไ้	*taj ^C	ไ้	*ʔdaj ^C	1
น้ำ	*nam ^C	คำ	-	1
		คำ(รน)	-	1
		ด้า	*ʔdam ^A	1

เมื่อพิจารณาเฉพาะคำที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงดังตารางที่ 1 ไม่พบว่ามีความ
ที่สามารถสัมผัสกับคำในกลุ่มที่เดิมมีเสียงสระยาวเลย ถึงแม้ว่าคำว่า ไ้ ไ้ ไ้ และ
น้ำ ในปัจจุบันจะออกเสียงเป็นเสียงสระยาว แต่ในภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม
ล้วนออกเสียงเป็นสระเสียงสั้น *daj^C *tau^C *taj^C และ *nam^C ทั้งสิ้น การที่คำที่เกิด

⁴ ดูรายชื่อเอกสารร้อยกรองสมัยอยุธยาตอนต้นและตอนกลางที่ใช้เป็นข้อมูลได้
ในภาคผนวก

การยวขึ้นของเสียงสระสัมผัสกับคำที่เดิมมีสระเสียงสั้นเท่านั้นแสดงให้เห็นว่าในช่วง
อยุธยาตอนต้นและอยุธยาตอนกลางยังไม่มีปรากฏการยวขึ้นของสระแต่อย่างใด

5.2 สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนต้น (พ.ศ.2275-2450)

ในสมัยนี้มีงานเขียนและข้อมูลร่องรอยที่สามารถนำมาศึกษาได้จำนวนมาก
และเป็นสมัยที่ผู้แต่งและปืเกิดผู้แต่งค่อนข้างชัดเจนผู้วิจัยจึงสุ่มจากนักเขียนที่เกิด
สมัยต่าง ๆ คนละ 1 เรื่องเพื่อความหลากหลายของข้อมูล ยกเว้นสมัยพุทธศตวรรษที่
25 ตอนต้นซึ่งผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาว
ของเสียงสระ จึงได้เลือกงานเขียนไว้มากกว่าสมัยอื่นๆ⁵

ตารางที่ 2

ตัวอย่างคู่สัมผัสของคำที่เกิดการยวขึ้นของเสียงสระใน สังข์ทอง

คำ	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	คู่สัมผัส	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	จำนวนครั้ง
ข้าว	*k ^h aw ^C	เจ้า	*caw ^C	1
		ฉาว	-	1
		เข้า	*jaw ^C	1
		เผา	*t ^h aw ^C	1
		เปล้า	*plaw ^B	1
		เรา	*raw ^A	1
		เล่า	*law ^B	1
		เศร้า	-	1

⁵ ดูรายชื่อเอกสารร่องรอยสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์ก่อนพุทธ
ศตวรรษที่ 25 ได้ในภาคผนวก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวอย่างคู่สัมผัสของคำที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระใน สังข์ทอง

คำ	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	คู่สัมผัส	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	จำนวนครั้ง
เจ้า	*caw ^C	(บรร)เทา	-	3
		เกล้า	*klaw ^C	4
		ข้าว	*k ^h aw ^C	1
		เขา	*k ^h raw ^A	1
		เฒ่า	*t ^h aw ^C	1
		เบา	*ʔbaw ^A	3
		เฝ้า	-	1
		เมา	*maw ^A	1
		เยาว์	-	1
		เรา	*raw ^A	2
		เล่า	*law ^B	3
		สาว	*sa:w ^A	1
		เอา	*ʔaw ^A	1
เปล่า	*plaw ^B	เกล้า	*klaw ^C	1
		ข้าว	*k ^h aw ^C	1
		ดาว	*ʔda:w ^A	1
		เล่า	*law ^B	1
		เอา	*ʔaw ^A	2

เมื่อพิจารณาเฉพาะคำที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระในกลุ่ม (am) (aw) และ (aj) แทบไม่พบว่ามีคำที่สามารถสัมผัสกับคำในกลุ่มที่เดิมมีเสียงสระยาว (a:m) (a:w) และ (a:j) เลยดังตารางที่ 2 แม้จะพบข้อยกเว้นอยู่บ้าง เช่น ใน บทละครในเรื่องดาหลัง (สมัยอยุธยาตอนปลาย) พบคำว่า เท้า สัมผัสกับคำว่า จ้าว เพียงครั้งเดียวใน สังข์ทอง (สมัยพุทธศตวรรษที่ 24 ตอนต้น) พบคำว่า ข้าว สัมผัสกับคำว่า ฉาว คำว่า เจ้า สัมผัส

กับคำว่า สาว คำว่า เปลา สัมผัสกับคำว่า ดาว อย่างละหนึ่งครั้ง และใน บทละคร เงาะป่า (สมัยพุทธศตวรรษที่ 24 ตอนปลาย) พบคำว่า ไม้ สัมผัสกับคำว่า ปราย เพียงครั้งเดียว ข้อมูลที่มีสัมผัสข้ามกลุ่มที่ประปรายและไม่สม่ำเสมอเช่นนี้อาจไม่เพียงพอที่จะสรุปว่าเกิดการยวขึ้นแล้ว แต่อาจเป็นเพราะผู้ประพันธ์ไม่ได้ประพันธ์ให้มีการสัมผัสอย่างสมบูรณ์แบบ เมื่อไม่สามารถหาคู่สัมผัสที่เหมาะสมได้ อนุโลมให้มีการสัมผัสระหว่างสระสั้นยาวเป็นบางครั้ง ดังนั้นจึงไม่อาจสรุปได้ว่าได้ปรากฏการยวขึ้นของสระขึ้นแล้ว

5.3 พุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย (พ.ศ.2451-2500)

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่กวีนิพนธ์สมัยใหม่เริ่มได้รับความนิยม (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2520) จึงมีข้อมูลร้อยกรองเรื่องยาวให้เลือกนำมาใช้เป็นตัวแทนภาษาไทยในสมัยนี้น้อย ข้อมูลทั้งหมดจึงเป็นข้อมูลจากเอกสารประเภทหนังสือรวมกวีนิพนธ์หรือวารสารด้านวรรณคดี ทำให้ข้อมูลร้อยกรองจากเอกสารบางชิ้นมาจากผู้แต่งที่หลากหลาย เช่น วรรณคดีสาร⁶

เมื่อพิจารณาเฉพาะคำที่เกิดการยวขึ้นของเสียงสระพบว่ามีจำนวนหนึ่งที่สามารถสัมผัสกับคำในกลุ่มที่เดิมมีเสียงสระยาว (a:m) (a:w) และ (a:j) ได้ เช่น คำว่า ได้เป็นคำในกลุ่ม (aj) แต่ก็สัมผัสกับคำว่า (ถ)วาย (ทำ)นาย (พรรณ)ราย กาย ดาย ทราย มาย หลาย และ หาย ซึ่งเป็นคำในกลุ่ม (a:j) นอกจากนี้ยังมีบางคำที่สัมผัสกันเองระหว่างคำที่เกิดการยวขึ้น เช่น เกล้า สัมผัสกับ เจ้า เป็นต้น ทั้งนี้กรณีเหล่านี้เป็นคู่สัมผัสจาก ปณิธานกวี และ รวมบทกวีของอังคาร กัลยาณพงศ์ และ ขอบฟ้าชลิตทองเท่านั้น

⁶ ดูรายชื่อเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์พุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลายในภาคผนวก

ตารางที่ 3

คู่สัมผัสของคำที่เกิดการยาวขึ้นและคำที่มีเสียงสระยาวมาแต่เดิมใน รวมบทกวีของ
อังคาร กัลยาณพงศ์

คำ	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	คู่สัมผัส	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	จำนวนครั้ง
ข้าว	*k'aw ^C	ราว	-	1
		หาว	*ha:w ^A	1
เจ้า	*caw ^C	(ส)กา	-	1
		ขาว	*xa:w ^A	1
		คราว	-	1
		ดาว	*ʔda:w ^A	5
		ราว	-	4
		ร้า	-	1
		วาว	-	1
		สาว	*sa:w ^A	1
ไ้	*ʔdaj ^C	(ถ)วาย	-	1
		กาย	-	1
		ดาย	-	1
		ทราย	*za:j ^A	1
		มาย	-	1
		ร้า	*ra:j ^C	1
		หลาย	*hla:j ^A	1
		หาย	*hra:j ^A	1
ไ้	*tau ^C	(ทำ)ลาย	-	1
		ดาย	*ta:j ^A	1
ไ้	*taj ^C	ดาย	*ta:j ^A	1
		หาย	*hra:j ^A	1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

คู่สัมผัสของคำที่เกิดการยาวขึ้นและคำที่มีเสียงสระยาวมาแต่เดิมใน รวมบทกวีของ
อังคาร กัลยาณพงศ์

คำ	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	คู่สัมผัส	หน่วยเสียง ดั้งเดิม	จำนวนครั้ง
น้ำ	*nam ^C	(ส)ยาม	-	1
		ความ	*ywa:m ^A	1
ไม้	*maj ^C	ตาย	*ta:j ^A	1
		(ถ)วาย	-	1
		มาย	-	1
		หาย	*h ^h ra:j ^A	1
ให้	*haj ^C	ทราย	*za:j ^A	1
		มาย	-	1
ไหว	*h ^h waj ^C	หลาย	*h ^h la:j ^A	1

ข้อมูลคำที่สัมผัสข้ามกลุ่มเหล่านี้เป็นร่องรอยที่ชัดเจนของการเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทย หากไม่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระคำในกลุ่มเสียงสระสั้นไม่ควรจะสัมผัสกับคำในกลุ่มเสียงสระยาวได้เป็นจำนวนมากเพียงนี้ และที่สำคัญการสัมผัสระหว่างคำกลุ่มสระสั้นและคำกลุ่มสระยาวลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะกับคำที่เกิดการยาวขึ้นเท่านั้น ไม่ได้เกิดกับคำอื่นๆ ที่เดิมมีเสียงสระสั้นทุกคำ เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้ว่าอังคาร กัลยาณพงศ์ จะเป็นชาวนครศรีธรรมราช (อังคาร กัลยาณพงศ์, 2548) แต่รูปแบบการสัมผัสที่พบใน *ปนิธานกวี* และ *รวมบทกวีของอังคาร กัลยาณพงศ์* ไม่น่าจะเป็นการแทรกแซงจากภาษาไทยถิ่นใต้ เพราะการยาวขึ้นของเสียง /aj/ และ /aw/ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบสม่ำเสมอในภาษาไทยถิ่นใต้ ที่มีวรรณยุกต์เป็นเงื่อนไขในการเกิด (Diller, 1985) หากการสัมผัสในข้อมูลนี้เป็นการแทรกแซงจากภาษาไทยถิ่นใต้จริง การยาวขึ้นของเสียงสระก็น่าจะเกิดกับคำอื่นที่ไม่ใช่คำที่เกิดการยาวขึ้นในภาษาไทยกลางด้วย ไม่ว่าคำเหล่านั้นจะสะกดด้วยสระสั้นหรือสระยาว ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการยาวขึ้นของเสียงสระได้เกิดขึ้นแล้วในสมัยนี้

6. การระบุมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลตำราไวยากรณ์ และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติ

เนื่องจากงานเขียนเกี่ยวกับภาษาไทยที่เขียนเป็นภาษาตะวันตกที่เก่าที่สุดที่พบในขณะนี้ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2371 เท่านั้น จึงสามารถใช้ข้อมูลชุดนี้ศึกษาภาษาไทยย้อนไปได้ถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ตอนปลายเท่านั้น ทั้งนี้ ลักษณะสำคัญที่ข้อมูลชุดนี้แตกต่างจากข้อมูลสัมผัสสร้อยกรองก็คือ การกำหนดสมัยจะอ้างอิงจากปีที่พิมพ์แหล่งข้อมูลเหล่านั้น ไม่ใช่ปีเกิดของผู้แต่งเช่นเดียวกับข้อมูลสัมผัสสร้อยกรอง ทั้งนี้ เนื่องจากงานเขียนประเภทนี้น่าจะสะท้อนลักษณะภาษาไทยในสมัยที่ชาวต่างชาติเหล่านั้นเรียนรู้และเขียนเอกสารนั้นขึ้น

6.1 พุทธศตวรรษที่ 24 ตอนปลาย (พ.ศ.2351-2400)

ถึงแม้ในสมัยนี้จะมีเอกสารถึง 4 ชิ้นที่น่าจะเป็นแหล่งข้อมูลได้⁷ แต่มีเอกสารเพียงชิ้นเดียวเท่านั้นที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการยวขึ้นของเสียงสระ คือ สัทพะ พะจะนะ พาสาไท ซึ่งเป็นพจนานุกรมที่มีคุณค่าต่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยอย่างยิ่ง เพราะบรรจุคำไว้เป็นจำนวนมาก และยังระบุความหมายเป็นภาษาละติน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน ที่สำคัญอย่างยิ่งคือมีการถ่ายทอดเสียงคำทุกคำด้วยอักษรโรมันอย่างแม่นยำและเป็นระบบ กล่าวคือ ตัวอักษรโรมันแต่ละตัวใช้แทนเสียงเพียงเสียงเดียวเท่านั้น สำหรับเสียงสระ มีการกำกับความสั้นยาวของสระไว้อย่างชัดเจน โดยเสียงสระสั้นจะมีเครื่องหมาย <^> กำกับอยู่เหนือตัวอักษรส่วนสระยาวจะไม่มีเครื่องหมายใดๆ กำกับ เช่น เสียงสระสั้น /i/ และ /u/ จะถ่ายทอดเป็น /i/ และ /u/ ตามลำดับ ส่วนเสียงสระยาว /i:/ และ /u:/ จะถ่ายทอดเป็น /e/ และ /o/ ตามลำดับ เป็นต้น

ข้อมูลจาก สัทพะ พะจะนะ พาสาไท มีความน่าสนใจคือ จากรายการคำที่ใช้สำหรับการศึกษายวขึ้นของเสียงสระทั้งหมด 15 คำ มีเพียง 2 คำ ที่น่าจะเกิดการยวขึ้นของเสียงสระขึ้นแล้ว นั่นคือคำว่า เข้ว และ เจ้า ซึ่งสะกดว่า ช้าว และ จ้าว

⁷ ดูรายชื่อเอกสารในภาคผนวก

ถ่ายทอดเสียงว่า *xAO* และ *CHAO* ตามลำดับ ใน สัทะ พะจะนะ พาสาไท การที่การสะกดใช้รูปสระ -า ซึ่งปกติใช้แทนเสียงสระยาว /a:/ และการถ่ายทอดเสียงก็ใช้อักษร A ซึ่งปกติใช้แทนเสียงสระยาว /a:/ ในระบบการถ่ายทอดเสียงของสังฆราชบัลเลอว์ซ์ ทำให้สามารถสรุปได้ชัดเจนว่าคำว่า เข้าว และ เจ้า ได้เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระจาก /a/ กลายเป็น /a:/ แล้ว ในขณะที่คำอื่นๆ ยังไม่น่าจะเกิดการยาวขึ้น เช่น คำว่า น้ำ ถ่ายทอดเป็น *NAW* คำว่า ไม้ ถ่ายทอดเป็น *MAI* คำว่า เท้า ถ่ายทอดเป็น *THAO* เป็นต้น

6.2 พุทธศตวรรษที่ 25 ตอนต้น (พ.ศ.2401-2450)

เอกสารที่ใช้เป็นตัวแทนของภาษาไทยในสมัยพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนต้นมีทั้งหมด 4 ชิ้น⁸ แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานหรือไม่มีร่องรอยว่าเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระ มีเพียง *ศรีพจนานุกรมภาษาไทย* เท่านั้นที่มีข้อมูลบางประการที่น่าสนใจ พจนานุกรมดังกล่าวมีชื่อเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า *Dictionnaire Siamois - Français-anglais* และมีชื่อภาษาอังกฤษว่า *Siamese-French-English dictionary* เรียบเรียงโดยพระสังฆราชบัลเลอว์ซ์ และสังฆนายกเวย์ (1896) โดยปรับปรุงและขยายจาก สัทะ พะจะนะ พาสาไท ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2439 วิธีการถ่ายทอดเสียงในเอกสารดังกล่าวก็ยังคงเป็นระบบเดียวกับที่ใช้ใน สัทะ พะจะนะ พาสาไท แต่เมื่อศึกษาคำในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวแล้ว พบว่าไม่มีคำใดที่มีร่องรอยของการยาวขึ้นหรือสั้นลงของเสียงสระเลย แม้แต่คำว่า เข้าว และ เจ้า ที่ใน สัทะ พะจะนะ พาสาไท ระบุว่าออกเสียงเป็นสระยาวก็ถ่ายทอดเสียงเป็น *xAO* และ *CHAO* ซึ่งควรออกเสียงเป็นสระสั้น /c^haw⁴/ และ /ca:w³/

การที่ข้อมูลจาก สัทะ พะจะนะ พาสาไท และ *ศรีพจนานุกรมภาษาไทย* ขัดแย้งกันอาจอธิบายได้ว่าในช่วงหลัง พ.ศ.2500 คำว่า เข้าว และ เจ้า ได้เกิดการยาวขึ้นเกิดเป็นรูปแปรใหม่ /c^ha:w⁴/ และ /ca:w³/ แล้วแต่ว่ารูปแปรเดิม /c^haw⁴/ ก็ยังไม่ได้สูญหายไปและยังคงเป็นรูปแปรที่มีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยอมรับอยู่ *ศรีพจนานุกรมภาษาไทย* จึงได้เลือก

⁸ ดูรายชื่อเอกสารในภาคผนวก

เก็บรูปแปรที่มีศักดิ์ศรีมากกว่า แม้จะตีพิมพ์ในช่วงเวลาหลังจาก สัพพะ พะจะนะ พาสาไท ก็ตาม

6.3 พุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย (พ.ศ.2451-2500)

เอกสารที่ใช้เป็นตัวแทนของภาษาไทยในสมัยพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย มีเพียง 2 ชิ้น ชิ้นแรก คือ *Student's Manual of the Siamese Language* เขียนโดย Basil Osborne Cartwright (1915) เมื่อปี พ.ศ.2458 เอกสารชิ้นนี้มีความสำคัญมาก เพราะแสดงร่องรอยของการยวขึ้นของสระอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในบทที่กล่าวถึงการออกเสียงและอักขรวิธีที่ผิดปกติผู้เขียนได้อธิบายว่า คำว่า ข้าว ถ้าหมายความว่า 'rice' ให้อ่านเหมือนสะกดว่า ข้าว และคำว่า เจ้า ถ้าหมายความว่า 'prince' ให้อ่านเหมือนสะกดว่า จ้าว (Cartwright, 1915, p. 77) คำที่เป็นข้อยกเว้นสองคำนี้เป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีคำจำนวนหนึ่งได้เกิดการยวขึ้นแล้ว

เอกสารชิ้นที่สองคือหนังสือ *The Thai System of Writing* ซึ่งเขียนโดย Mary Haas (1943) ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2499 หนังสือฉบับนี้นอกจากอธิบายอักขรวิธีไทยอย่างละเอียดและเป็นระบบแล้ว ยังมีการถ่ายทอดเสียงคำตัวอย่างด้วยสัทอักษรแบบอเมริกันไว้ด้วยทุกคำ จากการศึกษาเอกสารชิ้นนี้พบว่ามีการกล่าวถึงคำที่ออกเสียงสระสั้นยาวไม่ตรงกับรูปเขียนไว้อย่างชัดเจน เช่น คำว่า น้ำ และ ไม้ มีการถ่ายทอดเป็น /náam/ และ /máaj/ ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของคำทั้งสองคำได้เกิดขึ้นแล้วก่อนการเขียนตำราไวยากรณ์ฉบับนี้

7. สมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัมผัสสร้อยกรองและข้อมูลตำราไวยากรณ์และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติ พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ ถึงแม้ว่าข้อมูลแต่ละประเภทจะให้ภาพที่ไม่ชัดเจนตรงไปตรงมานัก แต่เมื่อนำผลการวิเคราะห์มา

ตีความร่วมกันก็จะสามารถสรุปได้ค่อนข้างชัดเจนว่าการยาวขึ้นของเสียงสระเพ็งเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ และเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้นมาพิจารณาพร้อมกับข้อมูลใน *Thai-English Students' Dictionary* ซึ่งเรียบเรียงครั้งแรกโดย Mary Haas (1964) และตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2522 ก็จะทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นชัดเจนยิ่งขึ้น คำที่ใช้ศึกษาที่มีการยาวขึ้นทั้ง 15 คำ ออกเสียงเป็นเสียงยาวแล้ว นั่นคือ การยาวขึ้นของเสียงสระได้สิ้นสุดลงประมาณช่วงรอยต่อระหว่างพุทธศตวรรษที่ 25 และพุทธศตวรรษปัจจุบัน

สำหรับสมัยที่เริ่มเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระนั้น ถึงแม้ว่าข้อมูลสัมผัสร้อยกรองจะไม่แสดงร่องรอยของการเกิดการยาวขึ้นจนถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย แต่ข้อมูลตำราไวยากรณ์และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติก็แสดงร่องรอยพอที่จะทำให้เราเห็นว่าการยาวขึ้นของเสียงสระน่าจะเริ่มขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 ตอนปลาย กล่าวคือ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2351-2400 แทบไม่พบร่องรอยของการเกิดการยาวขึ้น แม้แต่น้อย มีเพียงคำว่า เชา และ เจ้า เท่านั้นที่มีการถ่ายทอดเสียงต่างกันในพจนานุกรมสองฉบับที่เรียบเรียงโดยผู้แต่งคนเดียวกัน คือ พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ จนกระทั่งช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 จึงพบหลักฐานที่ชัดเจนใน *Student's Manual of the Siamese Language* ว่ามีคำบางคำเกิดการยาวขึ้นแล้ว และในช่วงสิ้นสุดพุทธศตวรรษที่ 25 จึงพบหลักฐานอย่างชัดเจนใน *The Thai System of Writing* ว่าได้เกิดการยาวขึ้นแล้วในหลายๆ คำ

ประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งคือลักษณะของการแพร่กระจายของการยาวขึ้น การที่คำว่า เชา และ เจ้า อ่านออกเสียงต่างกันเป็นสระสั้นและสระยาวในเอกสารคนละชิ้นกันทำให้สันนิษฐานได้ว่าคำว่า เชา และ เจ้า น่าจะเป็นสองคำแรกที่ได้รับผลกระทบจากการยาวขึ้นก่อนที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะแพร่กระจายไปยังศัพท์อื่นๆ ที่สำคัญคือ ในช่วงแรกที่เกิดการยาวขึ้นน่าจะทำให้เกิดการแปรคือ รูปแปรเก่าที่ออกเสียงเป็นสระสั้น เช่น /c^haw⁴/ /caw³/ /nam⁴/ /maj⁴/ เป็นรูปแปรที่มีศักดิ์ศรีกว่ารูปแปรใหม่ที่ออกเสียงเป็นสระยาว เช่น /c^ha:w⁴/ /ca:w³/ /na:m⁴/ /ma:j⁴/ จนกระทั่งประมาณหลังปี พ.ศ.2500 รูปแปรใหม่จึงกลายเป็นรูปแปรที่มีศักดิ์ศรีแทนรูปแปรเก่าซึ่งหายไปเป็นที่สุด ทั้งนี้สาเหตุที่ไม่พบร่องรอยของการแปรในคำอื่นๆ นั้น น่าจะเป็นเพราะพจนานุกรม

โดยทั่วไปมักให้เสียงอ่านของคำแต่ละคำเพียงแบบเดียว ซึ่งมักยึดตามการออกเสียงในภาษามาตรฐาน

กล่าวโดยสรุปคือ จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสัมผัสร่องตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นจนถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย และการศึกษาข้อมูลตำราไวยากรณ์และพจนานุกรมไทยสำหรับชาวต่างชาติที่ตีพิมพ์ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 ตอนปลายถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ตอนปลาย พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง กล่าวคือการยาวขึ้นน่าจะเกิดขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 และได้สิ้นสุดลงแล้วเมื่อประมาณช่วงรอยต่อระหว่างพุทธศตวรรษที่ 25 และพุทธศตวรรษปัจจุบัน

8. อภิปรายผล

นอกจากการระบุสมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว การวิเคราะห์ปัจจัยในการเกิดการเปลี่ยนแปลงก็นับเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของเสียงสระ แต่เนื่องจากจำนวนคำที่เกิดการยาวขึ้นมีเพียง 15 คำ และเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบประปราย (sporadic change) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับคำจำนวนน้อยมากและไม่มีสิ่งแวดล้อมในการเกิดที่ชัดเจน จึงไม่อาจจะระบุปัจจัยที่ชัดเจนได้ แต่ผู้วิจัยก็ขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการยาวขึ้นของสระไว้ดังนี้

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเสียงแล้วจะเห็นได้ว่าคำทั้ง 15 คำนี้มีลักษณะร่วมกัน 2 ประการ คือ มีสระ /a/ เป็นแก่นพยางค์ และมีโครงสร้างเป็นแบบพยางค์ปิดที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะก้องกังวาน (sonorant) โดยส่วนใหญ่จะเป็นพยัญชนะเลื่อน /-w/ หรือ /-j/ มีคำว่า น้ำ เพียงคำเดียวเท่านั้นที่มีพยัญชนะนาสิก /-m/ เป็นพยัญชนะท้ายพยางค์ นอกจากสระและโครงสร้างพยางค์ซึ่งเป็นปัจจัยที่ชัดเจนแล้ว วรรณยุกต์ก็ดูเหมือนจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีบทบาทในการเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระ จะเห็นได้ว่าคำส่วนใหญ่มีเสียงวรรณยุกต์ตรี ส่วนน้อยมีเสียงวรรณยุกต์โทหรือเอก และไม่มีคำใดเลยที่มีวรรณยุกต์สามัญหรือจัตวา การที่เกิดการยาวขึ้นของเสียงสระส่วนใหญ่

มีเสียงวรรณยุกต์ตรีศูตคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระ /e-e:/ /□-□□/ และ /o-o:/ ซึ่งพุทธชาติ ธ. โปธิบาล (2540) พบว่าคำที่มีวรรณยุกต์ตรีจะมีสระเสียงยาว

นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บริบทที่ปรากฏ ซึ่งมักมีบริบทในการปรากฏที่มีการเน้นต่างกัน กล่าวคือเมื่อคำที่เกิดการยาวขึ้นเป็นคำเนื้อหา จะได้รับการเน้น แต่หากทำหน้าที่อื่นๆ ที่มีความเป็นคำไวยากรณ์มากกว่า เช่น หน่วยคำบอกประเภท (class term) คำบุพบท ฯลฯ จะไม่ได้รับการเน้นและมักมีค่าระยะเวลาสระ (vowel duration) ค่อนข้างสั้น เช่น *ไม่เรียว* [maːj⁴riəw¹] *น้ำมัน* [naːm⁴man¹] *ข้าวเหนียว* [kʰaːw³niəw⁵] *ใต้ใต้* [taːj³to⁷⁴]

ไม่เพียงแต่บริบทที่ปรากฏเท่านั้นที่อาจส่งผลต่อการยาวขึ้นของเสียงสระ ข้อมูลที่พบยังชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยอื่นเกี่ยวข้องด้วย เช่น คำว่า *เจ้า* ซึ่งแม้จะสามารถใช้เป็นคำนามอย่างเดียวนั้น แต่ก็ยังมีมาเช่นเดียวกับคำว่า *เจ้า* ที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 กรณีเหล่านี้อาจอธิบายได้ว่าการแยกออกเป็นศัพท์สองศัพท์ (lexical split) เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง การที่คำศัพท์หนึ่งคำมีบริบทในการปรากฏหลากหลายจนต่อมาเกิดการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) กลายเป็นคำคนละคำ เช่นเดียวกับคำว่า *ใต้* ซึ่งเกิดการแยกศัพท์กลายเป็นสองคำ คือ คำนามบอกทิศ และคำบุพบท จากนั้นจึงเกิดการยาวขึ้นกับคำว่า *ใต้* ที่เป็นคำนามเพื่อแยกคำทั้งสองออกจากกัน

นอกจากนี้ การมีคำพ้องเสียงก็อาจจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระ มีคำจำนวนหนึ่ง ได้แก่ คำว่า *ท้าว* และ *ไหว้* เดิมมีคำที่เป็นคู่เทียบเสียงซึ่งต่างกันเพียงความสั้นยาวของสระ เมื่อเกิดการยาวขึ้นของเสียงสระ คำเหล่านี้จึงกลายเป็นคำพ้องเสียงของคำว่า *ท้าว* และ *ว้าย* ตามลำดับ จึงเป็นไปได้ว่าการยาวขึ้นของคำในกลุ่มนี้อาจเกิดจากการเทียบแบบกับคำที่มีเสียงคล้ายกัน อย่างไรก็ตาม คำอธิบายเรื่องการเทียบแบบเป็นเพียงสมมติฐานเท่านั้นและประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่พิสูจน์ได้ยาก

9. สรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาไทยที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นถึงปัจจุบัน ซึ่งได้นำระเบียบวิธีที่หลากหลายมาวิเคราะห์ข้อมูลหลายชุด เพื่อนำผลมาประกอบกัน โดยมีสมมติฐานคือ การยาวขึ้นของเสียงสระในภาษาไทยเกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24-25 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าสมมติฐานถูกต้องเป็นจริง ข้อมูลการสัมผัสในเอกสารร้อยกรองและการพรรณนาภาษาจากเอกสารสำหรับชาวต่างชาติถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทย เพราะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ และสามารถใช้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอื่นๆ ในภาษาไทยได้อีก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2545). *ระบบเสียงอักษรไทย การอ่านคำและการเขียนสะกดคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พุทธชาติ ธัญญยานนท์. (2536). *การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลาง และสระต่ำในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พุทธชาติ ธ. โปธิบาล. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระสั้นยาวกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย. *วารสารสงขลานครินทร์*, 3(1), 93-107.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2548). *กวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: กิรินทร์.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2550). *วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Barber, C. L. (1997). *Early modern English*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Baxter, W. H., & Sagart, L. (2014). *Old Chinese: A new reconstruction*. Oxford: Oxford University Press.
- Bickner, Robert J. (1991). *An Introduction to the Thai Poem "Lilit Phra Law" (The Story of King Law)*. Dekalb, IL: Northern Illinois University, Center for Southeast Asian Studies.
- Brown, M. J. (1965). From ancient Thai to modern dialects. In M. J. Brown (Ed.). *From ancient Thai to modern dialects, and other writings on historical Thai linguistics* (pp. 69-254). Bangkok: White Lotus.
- Brown, M. J. (1979a). Historical explanation for the peculiarities of the Thai writing system. In M. J. Brown (Ed.). *From ancient Thai to modern dialects, and other writings on historical Thai linguistics* (pp. 5-17). Bangkok: White Lotus.
- Brown, M. J. (1979b). Vowel length in Thai. In M. J. Brown (Ed.), *From ancient Thai to modern dialects, and other writings on historical Thai linguistics* (pp. 50-67). Bangkok: White Lotus.
- Cartwright, B. (1915). *The student's manual of the Siamese language*. Bangkok. London: American Presbyterian Mission Press. Luzac.
- Danvivathana, N. (1981). *The Thai writing system* (unpublished doctoral dissertation). University of Edinburgh, Edinburgh.
- Diller, A. (1985). Tones and vowels in Southern Thai: Diachronic anomaly. In S. Ratanakul, D. Thomas, & S. Premsrirat (Eds.), *Southeast Asian linguistic studies presented to André-G. Haudricourt* (pp. 310-354). Bangkok: Mahidol University.
- Diller, A. (1988). Consonant mergers and Inscription One. *Journal of the Siam Society*, 76, 46-63.

- Diller, A. (1991). Consonant mergers: A closer look. In J. R. Chamberlain (Ed.). *The Ram Khamhaeng controversy: Collected papers* (pp. 487-512). Bangkok: The Siam Society.
- Haas, M. (1943). *The Thai system of writing*. Washington D.C.: American Council of Learned Societies.
- Haas, M. R. (1964). *Thai-English student's dictionary*. Stanford: Stanford University Press.
- Hartmann, J. F. (1976a). *The linguistic and memory structure of Tai-Lue oral narrative* (unpublished doctoral dissertation). University of Michigan, Michigan.
- Hartmann, J. F. (1976b). The waxing and waning of vowel length in Tai dialects. In T. W. Gething, J. G. Harris, & P. Kullavanijaya (Eds.), *Tai linguistics in honor of Fang-Kuei Li* (pp. 142-159). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Jonsson, N. L. (1991). *Proto-Southwestern Tai* (unpublished doctoral dissertation). State University of New York at Albany, New York.
- Li, F.-K. (1977). *Handbook of comparative Tai*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- McFarland, G. B. (1900). *English-Siamese pronouncing handbook*. Bangkok: American Presbyterian Mission Press.
- Michell, E. B. (1892). *A Siamese-English dictionary, for the use of students in both languages*. Bangkok: n.p.
- Noss, R. B. (1964). *Thai reference grammar*. Washington, D.C.: Foreign Service Institute, Department of State.
- Pallegoix, J. B. (1850). *Grammatica linguæ Thai*. Bangkok: Typographia Collegii Assumptionis B. M. V.

- Pallegoix, J. B. (1854). *Dictionarium linguæ Thai, sive siamensis interpretatione latina, gallica et anglica illustratum* [ศัพท์ พะจะนะ พาสไท]. Parisii: Jussu Imperatoris Impressum.
- Pittayaporn, P. (2005). Moken as a mainland Southeast Asian language. In A. Grant & P. Sidewell (Eds.), *Chamic and Beyond* (pp. 189-209). Canberra: Pacific Linguistics.
- Pittayaporn, P. (2007). Directionality of tone change. In J. Trouvain & W. J. Barry (Eds.), *ICPhS XVI [16th International Congress of Phonetic Sciences]* (pp. 1421-1424). Saarbrücken, Germany: Universität des Saarlandes.
- Pittayaporn, P. (2009). Proto-Southwestern-Tai revised: A new reconstruction. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society*, 2, 121-44.
- Sarawit, M. (1973). *The Proto-Tai vowel system* (unpublished doctoral dissertation). University of Michigan, Michigan.
- Suwattee, D., & Kullavanijaya, P. (1976). A study of อย, ย, หญ and ญ. In T. W. Gething, J. G. Harris, & P. Kullavanijaya (Eds.), *Tai linguistics in honor of Fang-Kuei Li* (pp. 214-25). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Teeranon, P. (2002). Changes in phonetic characteristics of Thai Tone 4. *Warasam Aksorasat [Arts Journal], Silpakorn University*, 24(1-2), 188-209.
- Teeranon, P. (2007). The change of the Standard Thai high tone: An acoustic study and a perceptual experiment. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 4(3), 1-16.

ภาคผนวก

ตารางที่ 1

คำที่ต้องการศึกษาการยวขึ้นของสระในภาษาไทย

ลำดับที่	การสะกดคำ ปัจจุบัน	เสียงอ่านปัจจุบัน	ภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ ดั้งเดิม
1	เข้า	c ^h a:w ⁴	*jaw ^C
2	น้ำ	na:m ⁴	*nam ^C
3	ไม้	ma:j ⁴	*maj ^C
4	ใต้	da:j ³	*ʔdaj ^C
5	ไต่	ta:j ³	*taj ^C
6	ไต่	ta:j ³	*tau ^u ^C
7	ไหว	wa:j ³	* ^h waj ^C
8	ให้	ha:j ³	*haj ^C
9	หนาว	na:w ²	* ^h naw ^B
10	แก้ว	ka:w ³	*kaw ^C
11	เกล้า	kla:w ³	*klaw ^C
12	ข้าว	k ^h a:w ³	*qaw ^C
13	เจ้า	ca:w ³	*caw ^C
14	เท้า	t ^h a:w ⁴	*daw ^C
15	เปล่า	pla:w ²	*plaw ^B

ตารางที่ 2

งานเขียนร้อยกรองที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	สมัยที่เกิดของผู้แต่ง
1	ลิลิตโองการแข่งน้ำ	ไม่ปรากฏผู้แต่ง	อยุธยาตอนต้น
2	ลิลิตยวนพ่าย	ไม่ปรากฏผู้แต่ง	อยุธยาตอนต้น
3	ลิลิตพระลอ	ไม่ปรากฏผู้แต่ง	อยุธยาตอนต้น
4	รามเกียรติ์ ตอนพาสีสอนน้อง	ไม่ปรากฏผู้แต่ง	อยุธยาตอนกลาง
5	สมุทรโฆษคำฉันท์	พระมหาราชครู	อยุธยาตอนกลาง
6	โคลงหัตถสอนพระราม	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	อยุธยาตอนกลาง
7	กาพย์ห่อโคลงนิราศ ธารทองแดง	เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์	อยุธยาตอนปลาย
8	ปฐกนิเวศคำฉันท์	พระมหานาค วัดท่าทราย	อยุธยาตอนปลาย
9	โคลงยอพระเกียรติ พระเจ้ากรุงธนบุรี	นายสวน มหาดเล็ก	อยุธยาตอนปลาย
10	เพลงยาวพระยาตรัง	พระยาตรังคภูมิบาล	อยุธยาตอนปลาย
11	กากีคำกลอน	เจ้าพระยาพระคลัง (หน)	อยุธยาตอนปลาย
12	บทละครในเรื่องดาหลัง	รัชกาลที่ 1	อยุธยาตอนปลาย
13	เพลงยาวนิราศ กรมพระราชวังบวร มหาสุรสิงหนาท	สมเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท	อยุธยาตอนปลาย
14	สังข์ทอง	รัชกาลที่ 2	พ.ศ.2301-2350
15	นิราศภูเขาทอง	สุนทรภู่	พ.ศ.2301-2350
16	ลิลิตตะเลงพ่าย	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส	พ.ศ.2301-2350
17	กลอนเพลงยาว พระอาการประชวรของกรม หมื่นอัปสรสุดาเทพ	คุณสุวรรณ	พ.ศ.2351-2400
18	นิราศลอนดอน	หม่อมราโชทัย	พ.ศ.2351-2400
19	โคลงพระราชพิธี ทวาทศมาส	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยา บำราบปรปักษ์	พ.ศ.2351-2400

ตารางที่ 2 (ต่อ)

งานเขียนร้อยกรองที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	สมัยที่เกิดของผู้แต่ง
20	บทละครเงาป่า	รัชกาลที่ 5	พ.ศ.2351-2400
21	นิราศหนองคาย	หลวงพัฒนาพงศ์ภักดี	พ.ศ.2351-2400
22	ตุลวิภาคพจนกิจ	เทียนวรรณ	พ.ศ.2351-2400
23	โคลงนิราศวัดรวก	หลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกถึก)	พ.ศ.2401-2450
24	มัทนะพาธา	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
25	เวนิสวานิช	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
26	วิวาทพระสมุทร	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
27	บทละครเรื่องศกุนตลา	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
28	บทละครเรื่องสาวตรี	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
29	บทละครเรื่องพระเกียรติรถ	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
30	พระนลคำหลวง	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
31	ลิลิตนารายณ์สิบปาง	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
32	คำพากย์รามเกียรติ์	รัชกาลที่ 6	พ.ศ.2401-2450
33	รู้ไปยาด	กรมพระนาริธิประพันธ์พงศ์ (แปล)	พ.ศ.2401-2450
34	กนกนคร	น.ม.ส.	พ.ศ.2401-2450
35	สามกรุง	น.ม.ส.	พ.ศ.2401-2450
36	พระนลคำฉันท์	น.ม.ส.	พ.ศ.2401-2450
37	โคลงกลอนของครูเทพ	ครูเทพ	พ.ศ.2401-2450
38	สามัคคีโลกคำฉันท์	ชิต บุรทัต	พ.ศ.2401-2450
39	วารสารเนตรนารี	หลากหลาย	พ.ศ.2401-2450
40	วารสารเอกชน	หลากหลาย	พ.ศ.2401-2450
41	วรรณคดีสาร	หลากหลาย	พ.ศ.2401-2450
42	ของฟ้าขลิบทอง	อุษเชนี	พ.ศ.2401-2450
43	ปณิธานวี และ รวมบทกวี ของอังคาร กัลยาณพงศ์	อังคาร กัลยาณพงศ์	พ.ศ.2401-2450
44	ความเฝื่อนแสนงาม	จิตร ภูมิศักดิ์	พ.ศ.2401-2450

ตารางที่ 3

พจนานุกรมและตำราไวยากรณ์ที่ใช้ในการศึกษา

ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	ปีที่แต่ง (พ.ศ.)
1 A Grammar of the Thai, or Siamese Language	James Low	2371
2 Brief Grammatical Notices of the Siamese Language; with an Appendix	John Taylor Jones	2385
3 Grammatica Linguæ Thai	Jean Baptiste Pallegoix	2393
4 สัพพะ พระจะนะ พาสาไท	Jean Baptiste Pallegoix	2397
5 A Siamese-English Dictionary, for the Use of Students in Both Languages	Edward Blair Michell	2435
6 ศรพจนภาษาไทย	Jean-Baptiste Pallegoix & Jean-Louis Vey	2439
7 Elements of Siamese Grammar with Appendices	Oscar Frankfurter	2443
8 An Elementary Hand-book of the Siamese Language	Basil Osborn Cartwright	2449
9 Student's Manual of the Siamese Language	Basil Osborn Cartwright	2458